

ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ДИСКУРС ТВОРЧОСТІ ОСИПА НАЗРУКА

Світлана БОРОДИЦА

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур
і методик їх навчання,*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

<https://orcid.org/0000-0002-8369-396X>

boroditsa_s@ukr.net

Осип Назарук – письменник, політичний та громадський діяч, редактор – впевнено увійшов в український літературний дискурс перших десятиліть ХХ століття і як знаний публіцист. Його наполегливі пошуки нових тематичних і стильових площин засвідчують: непересічний автор історичних повістей «Роксолана» і «Ярослав Осмомисл» мав «незвичайний темперамент» та «інтелект» (на чому наголошено в некролозі «Д-р Осип Назарук. Посмертна згадка», опублікованому в «Краківських вістях» 7 квітня 1940 року [4]), при чому останній переважав «силу поетичної творчості», уяву й «полет». Відтак його проза «робить вражіння не творів, але муравлиної, впертої, силою волі собі накиненої історично-белетристичної праці» [4].

Попри те, що художні доміанти прозової творчості О. Назарука в українському літературознавстві визначили С. Андрусів, З. Величко, В. Качкан, Б. Мельничук, М. Федунь, А. Шпиталь та ін., його постать більшою мірою цікавила істориків (Л. Бурачок, О. Купчинський, І. Лисяк-Рудницький, І. Мельник, М. Швагуляк та ін.), котрі доводять, що саме громадсько-політична та журналістична праця принесла йому визнання.

У творчій спадщині митця виділяємо епістолярій (передусім листування з В. Липинським), публіцистику (розлогі статті-трактати, як-от «Галичина й Велика Україна. Трактат, присвячений українським жінкам і військовим», «Слідами Українських Січових Стрільців»), мемуари-спогади (військові, політичні, культурні), мемуари-травелоги («Зі Львова до Варшави. Втеча перед совітами в пам'ятних днях 2-13 жовтня 1939 року», «До Бакоти. Подорож до українських Помпеїв», «З подорожи до Канади»), щоденникові записи (понад 40 записних книжок і щоденників у Центральному державному історичному архіві України Львова). У цьому масиві текстів першорядне значення мають історичні твори, в яких О. Назарук осмислив життя і діяльність відомих у світі українців (Роксолана, Ярослав Осмомисл, Олекса Довбуш та ін.). Таким чином, історіософські проблеми наскрізні у його спадщині, публіцистичній передусім. Це засвідчує єдність авторового мислення та стилю, виражена у синтезі світського та духовного, сьогочасного і минулого, особистісного та ідеологічного.

Еволюція творчої індивідуальності О. Назарука демонструє висхідну від політики й журналістики до художньої творчості. Як особистість, формувався в Буцацькій гімназії, звідки його відрахували за пропаганду соціалізму, заборонивши складати матуру в Галичині. Далі навчався на юридичному

факультеті Львівського університету, де упродовж 1906-1907 років був головою львівської «Академічної Громади», виборюючи право на український університет. Поступово О. Назарук ставав громадсько-політичним діячем. У Відні, навчаючись на юридичному факультеті, очолив товариство української студентської молоді «Січ». Був членом Української радикальної партії (УРП), зокрема секретарем її Головної управи [8].

У роки Першої світової війни О. Назарук брав активну участь у русі Українських січових стрільців (УСС). Так, влітку 1915 року О. Назарук з однопісцями організував «Пресову квартиру» Українських січових стрільців, завданням якої було збирання, поширення та збереження матеріалів з історії Легіону Українських січових стрільців, зокрема традицій стрілецтва.

Саме період співпраці О. Назарука з УСС утвердив його як письменника-публіциста. Збираючи матеріали з історії Українського січового стрілецтва, він досліджував історію виникнення руху та його розвитку на початку Першої світової війни; вивчав військову організацію регулярних стрілецьких частин, аналізував військові операції, здійснені стрільцями, зокрема битви на Маківці та під Болеховом; досліджував побут та духовне життя стрільців. Відтак побачили світ такі його історичні праці, як «З кривавого шляху Українських січових стрільців», «Слідами Українських січових стрільців», «Над Золотою Липою». У них автор осмислював складність політичної ситуації тогочасної України, трагізм українських військових формувань. Січовикам, які входили у регулярні австрійські підрозділи, доводилося воювати за чужі інтереси, часто терпіти знущання з боку чужоземного командування. Та попри це, як стверджував О. Назарук, управа УСС поставила собі за мету «зорганізувати і здисциплінувати великий український нарід на цілій кулі земній» і підготувати його до створення держави [9, с. 9].

О. Назарук – безпосередній учасник усіх національно-визвольних змагань в Україні 1920-х років, тому авторитетно переконував українців, що нашим ідеалом має бути єдина Українська держава з сильною армією. Таким чином, переймаючись болями та стражданнями нації, О. Назарук міцно стояв на державницьких позиціях, майстерно втілюючи їх у художніх і публіцистичних текстах. Його національне самоутвердження відбувалося через синтез духовності і консерватизму з усвідомленою боротьбою за громадянську позицію та національну державу. У такий спосіб О. Назарук продемонстрував новий рівень розуміння національної ідентичності у складну історичну добу.

Список використаної літератури

1. Бурачок Л. Католицько-консервативні погляди Осипа Назарука. *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. 2014. Вип. 5. С. 294–300.
2. Величко З. Виховання молоді в контексті становлення національної свідомості: погляди Осипа Назарука. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2014. Вип. 39. С. 198–207.
3. Величко З. А. Публіцистика Осипа Назарука міжвоєнної доби: ідейно-концептуальні засади, проблематика : автореф. ... канд. н. із соціальних комунікацій (доктора філософії): 27.00.04 – теорія та історія журналістики; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017. 20 с.

4. Д-р Осип Назарук. Посмертна згадка. *Краківські вісті*. 1940. 7 квітня. URL: <https://zbruc.eu/node/35115>.
5. Зелена О. Суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали Осипа Назарука. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. 188 с.
6. Качкан В. А., Качкан О. В. Політологізм Осипа Назарука. *Нев'януха галузка калини: Українські літератори, вчені, громадські діячі – в діаспорі*. Київ: Літопис-XX, 2011. С. 130–138.
7. Мельник І. Осип Назарук – від радикалізму до консерватизму та монархізму. URL: <https://zbruc.eu/node/12223>.
8. Назарук О. Мемуари / упоряд., автор передм. і післясл. М. Федунь. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 168 с.
9. Осипчук Н. Життя, яскравіше за роман: Історія автора «Роксоляни» та організатора пресової квартири УСС Осипа Назарука. *Україна молода*. 2020. № 31. 7 квітня. С. 9.
10. Федунь М. Держава і влада в мемуарній спадщині Осипа Назарука. *Передел*. 1998. № 3. С. 167–173.